

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Барчук Анастасія

У сучасних умовах реформування освітньої системи України особливої актуальності набуває проблема формування ефективної навчальної мотивації молодших школярів. Початковий етап навчання є визначальним для становлення ставлення дитини до освітньої діяльності, що зумовлює необхідність детального аналізу структури мотиваційної сфери, зокрема співвідношення внутрішніх і зовнішніх мотивів [1–3].

Метою публікації є теоретичне обґрунтування та емпіричний аналіз співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації навчання у дітей молодшого шкільного віку.

У психологічній науці внутрішня мотивація розглядається як така, що ґрунтується на пізнавальному інтересі, задоволенні від процесу навчання та прагненні до саморозвитку. Зовнішня мотивація, натомість, пов'язана з орієнтацією на зовнішні стимули - оцінки, схвалення дорослих або уникнення покарання. Згідно з теорією самодетермінації, домінування внутрішньої мотивації забезпечує вищий рівень навчальної активності, самостійності та психологічного благополуччя учнів.

Емпіричне дослідження проводилося серед учнів молодшого шкільного віку (7–10 років). Для діагностики мотиваційної сфери було використано комплекс психодіагностичних методик, зокрема анкету оцінки шкільної мотивації, опитувальник мотивації до успіху та уникнення невдач, а також шкалу академічної мотивації. Аналіз отриманих результатів засвідчив, що у структурі навчальної мотивації молодших школярів переважають зовнішні мотиви, особливо на початкових етапах навчання. Водночас у частини дітей спостерігається тенденція до формування внутрішньої мотивації, що проявляється у стійкому інтересі до

навчального матеріалу та прагненні до самостійного пізнання.

Встановлено, що співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації пов'язане з рівнем навчальної успішності: учні з вищими навчальними досягненнями частіше демонструють домінування внутрішніх мотивів, тоді як у дітей із нижчим рівнем успішності переважає зовнішня регуляція навчальної діяльності. Крім того, виявлено поступову динаміку переходу від зовнішньої до внутрішньої мотивації у процесі навчання, що відповідає віковим особливостям розвитку особистості.

Отримані результати підтверджують, що ефективне формування навчальної мотивації молодших школярів потребує цілеспрямованого педагогічного впливу, спрямованого на розвиток пізнавального інтересу, підтримку автономії учня та створення емоційно сприятливого освітнього середовища.

Таким чином, співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації є важливим показником якості навчальної діяльності молодших школярів та визначає ефективність їхнього освітнього розвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці психолого-педагогічних програм, спрямованих на формування стійкої внутрішньої мотивації в умовах сучасної школи.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку. Київ: Либідь, 2012.
2. Deci E. L., Ryan R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum, 1985.
3. Онопрієнко О. В. Психологічні засади формування навчальної мотивації учнів початкової школи. Київ, 2018.